

Чумак В. В.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри адміністративної
діяльності органів внутрішніх справ
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ГРУЗІЇ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню принципів діяльності поліції Грузії. З'ясовано перелік принципів, відповідно до яких здійснює свою діяльність поліція Грузії, і розкрито зміст кожного з виокремлених принципів. Обґрунтовано доречність і встановлено форми їх імплементації в діяльність правоохоронних органів України.

Ключові слова: принцип, діяльність, поліція, адміністративно-правовий аспект, Грузія.

Постановка проблеми. На сьогодні перед правоохоронними органами нарівні з іншими державними органами постає низка важливих завдань в умовах євроінтеграційних і глобалізаційних процесів. Пріоритетними серед них можна визначити створення відповідних умов для здійснення людиною та громадянином своїх невід'ємних прав і свобод, забезпечення законності й правопорядку, громадського порядку й суспільної безпеки. Це ті суспільні цінності, що набули міжнародного закріплення і потребують належного захисту. Не раз підкреслювалося, що в сучасних умовах в Україні виник значний розрив між теорією та практикою належного дотримання прав людини, що виявляється в порушенні основних прав особи – права на життя, здоров'я, безпеку, оплату праці, соціальний захист тощо. Це зумовлено неякісним правовим забезпеченням розв'язання соціальних та економічних проблем, недостатньою охороною й іншими чинниками. Тривалий час не здійснювалася охорона особи від катування, на недостатньому рівні здійснювалася охорона власності особи. Болючим залишається питання забезпечення права на справедливий судовий розгляд, на захист від дискримінації, свободу думки й віросповідання, свободу слова, преси, а також право участі у громадських організаціях, право голосування на виборах і участі в референдумах [1]. До забезпечення цих прав варто підходити зважено, урахувавши інтереси всіх членів суспільства, держави, не допускаючи зловживань та емоційності [2, с. 41].

Адміністративно-правове дослідження розвитку й функціонування поліцейських підрозділів у розвинених країнах, а також демократичних підходів до роботи поліції, забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язане з підвищенням якості та ефективності діяльності правоохоронних органів у нашій державі, одне з провідних місць серед яких належить органам внутрішніх справ [3, с. 1].

Окремі аспекти діяльності поліції в зарубіжних країнах вже ставали предметом дослідження в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед яких варто відзначити О.М. Бандурку, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, С.М. Гусарова, А.С. Васильєва, С.В. Додіна, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Р.С. Мельника, В.П. Науменко,

А.П. Павлова, П.В. Пашка, О.С. Проневича, К.К. Сандровського, О.Ю.Синявську, С.С. Терещенка й ін. Указаними вченими зроблено значний внесок у науку адміністративного права, зокрема при дослідженні діяльності поліції в зарубіжних країнах, проте принципи діяльності поліції Грузії все ж висвітлено недостатньо, а в наявних наукових працях зазначені питання досліджувались фрагментарно або в межах ширшої правової проблеми, без комплексного підходу, що підкреслює актуальність і новизну обраної теми.

Метою статті є з'ясування переліку принципів, відповідно до яких здійснює свою діяльність поліція Грузії, розкриття змісту кожного з виокремлених принципів, обґрунтування доречності й установлення форми їх імплементації в діяльність правоохоронних органів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Великий тлумачний словник сучасної української мови термін «принцип» тлумачить як основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо [4, с. 1125]. Принцип – це одна із фундаментальних філософських категорій, що використовується для характеристики суспільних відносин у будь-якій сфері діяльності [5, с. 20]. На відміну від об'єктивних законів, принципи залежать від свідомості людей, від пізнання ними чинних законів природи й суспільства [6, с. 722]. Багатопланова правоохоронна діяльність із забезпечення виконання значного обсягу роботи, яка пов'язана з охороною, захистом і виконаннями функцій, покладених на поліцію, будується на основі принципів [7, с. 264].

Відповідно до ст. 5 Закону Грузії «Про поліцію» [8], діяльність поліції Грузії регулюється Конституцією Грузії, міжнародно-правовими актами Грузії, Законом Грузії «Про поліцію» та іншими законами Грузії, нормативно-правовими актами Президента Грузії, Уряду Грузії, Прем'єр-міністра Грузії й Міністра.

Що стосується принципів діяльності поліції Грузії, то це питання регулює ст. 8 Закону Грузії «Про поліцію», де зазначено, що поліцейські у своїй діяльності неухильно дотримуються принципів захисту й поваги основних прав і свобод людини, законності, неприпустимості дискримінації, пропорційності, здійснення дискреційних повноважень, політичної нейтральності й прозорості діяльності поліції.

Уживання поліцейськими поліцейських заходів із порушенням основних керівних принципів діяльності поліції тягне відповідальність, установлену законодавством Грузії.

У зв'язку з цим уважаємо за доцільне зупинитись на аналізі змісту вищезазначених принципів діяльності поліції Грузії.

Принцип захисту й поваги основних прав і свобод людини. Форми, методи та засоби здійснення діяльності поліції

не повинні зазіхати на честь і гідність людини, порушувати права людини на життя, фізичну недоторканність і право власності, а також інші основні права й свободи, заподіювати невинуватій шкоди навколишньому середовищу. При проведенні поліцейських заходів не допускається застосування тортур, нелюдське й таке, що принижує гідність, поводження.

Принцип законності. Поліцейські заходи, що вживаються поліцейськими, повинні впливати із принципів верховенства закону й передбаченого законом застереження. Згідно з принципом верховенства закону, превентивні заходи та заходи реагування на правопорушення мають відповідати вимогам закону. Згідно з принципом застереження щодо закону, застосування поліцейських заходів, що обмежують права і свободи людини, визнані Конституцією Грузії, допускається лише на підставі закону.

Принцип неприпустимості дискримінації. Поліція зобов'язана поважати й захищати права і свободи людини незалежно від раси, кольору шкіри, мови, статі, віку, релігії, політичних та інших переконань, національної, етнічної й соціальної належності, походження, майнового і станового становища, місця проживання та інших характеристик.

Принцип пропорційності. Поліцейський захід повинен слугувати досягненню легітимної мети. Обраний поліцейський захід має бути найбільш придатним, необхідним і пропорційним. Обраний поліцейський захід є найбільш придатним, якщо його застосування дає змогу досягти легітимної мети. Обрана поліцейським найбільш підходяща поліцейська міра є необхідною, якщо неможливо використати інший засіб при досягненні легітимної мети, що заподієв би найменшу шкоду як адресату заходів, так й іншій особі. Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна правовому благу, що охороняється законом, не перевищує благо, для захисту якого він був застосований. Правові дії поліції припиняються, якщо мета цих дій досягнута або очевидна неможливість досягнення мети.

Принцип здійснення дискреційних повноважень. Поліція з метою виконання своїх функцій діє на основі дискреційних повноважень у випадках і межах, передбачених законом. Поліцейський правомочний вирішувати питання про застосування поліцейських заходів. Поліцейському надається свобода вибору найбільш прийняттого з кількох поліцейських заходів, передбачених законодавством Грузії, відповідно до принципу пропорційності. За наявності кількох поліцейських заходів щодо запобігання небезпеці, передбачених законодавством Грузії, застосування одного з них є достатнім.

Принцип політичної нейтральності. Поліцейський здійснює свої повноваження із дотриманням принципу безпартійності. Поліцейський не має права використовувати своє службове становище в партійних інтересах якогось політичного суб'єкта.

Принцип прозорості діяльності поліції. Поліція зобов'язана надавати публічну інформацію про свою діяльність державним органам, громадським організаціям і зацікавленим особам у порядку, установленому законодавством Грузії. Поліція зобов'язана своєчасно надавати об'єктивну інформацію про свою діяльність громадськості й засобам масової інформації без розголошення інформації, що містить державну, професійну, комерційну таємницю, персональних даних і матеріалів слідства, крім випадків, передбачених законом. Поліція обробляє персональні дані відповідно до

законодавства Грузії про охорону персональних даних, якщо цим Законом не встановлено інше.

Висновки. Маємо констатувати, що проаналізовані вище принципи є основою для здійснення поліцейської діяльності в Грузії щодо додержання прав і свобод громадян, оскільки цей напрям поліцейської діяльності є найбільш важливим, значущим і тому щороку визнається одним із найбільш пріоритетних.

Необхідно підкреслити, що деякі із розглянутих принципів діяльності поліції Грузії можуть бути застосовані під час організації діяльності міліції (поліції) в Україні, проте, як правило, виключно з урахуванням специфіки національного законодавства. З урахуванням особливостей завдань, що стоять перед міліцією, особовий склад міліції кожного рівня повинен повсякденно керуватися зазначеними принципами, що дасть змогу підвищити рівень довіри населення до міліції.

Отже, з метою вдосконалення діяльності майбутньої поліції в Україні, вищезазначений перелік принципів діяльності поліції може знайти своє правове закріплення в Законі України «Про національну поліцію» [9] у межах окремої статті з таким формулюванням: «Поліція України у своїй діяльності керується принципами законності, захисту й поваги основних прав і свобод людини, неприпустимості дискримінації, пропорційності, здійснення дискреційних повноважень, політичної нейтральності й прозорості діяльності поліції».

Насамкінець відзначимо, що в межах однієї статті неможливо дослідити всі елементи позитивного досвіду діяльності поліції в Грузії, що зумовлює перспективність подальшого дослідження цієї теми.

Література:

1. Стеблинська О.С. Забезпечення прав людини як засада формування правової політики України / О.С. Стеблинська // Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1268/>.
2. Камінська Н.В. Реформування правоохоронних органів України / Н.В. Камінська // Реформування органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід) : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28–29.03.2014). – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. – С. 41–43.
3. Юнін О.С. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.С. Юнін. – Х., 2015. – 40 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпін'я : Перун, 2009. – 1736 с.
5. Гетьманець О.П. Принципи державного контролю в бюджетному процесі / О.П. Гетьманець // Форум права. – 2006. – № 1. – С. 20–24. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/PC/Desktop/FP_index.htm_2006_1_5.pdf.
6. Сидоренко Р.О. Принципи адміністративних повноважень прокуратури України / Р.О. Сидоренко // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 722–727. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/PC/Desktop/FP_index.htm_2011_3_122%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PC/Desktop/FP_index.htm_2011_3_122%20(1).pdf).
7. Юзікова Н.С. Судові та правоохоронні органи України : [підручник] / Н.С. Юзікова. – 4-те вид., перероб. і допов. – К. : Істина, 2006. – 320 с.
8. Про поліцію : Закон Грузії від 04 жовтня 2013 р. № 1444-Ic [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf>.
9. Про Національну поліцію : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55082.

Чумак В. В. Принципы деятельности полиции Грузии: административно-правовой аспект

Аннотация. Статья посвящена исследованию принципов деятельности полиции Грузии. Выяснено перечень принципов, согласно которым осуществляет свою деятельность полиция Грузии, и раскрыто содержание каждого из выделенных принципов. Обоснована уместность и установлены формы их имплементации в деятельность правоохранительных органов Украины.

Ключевые слова: принцип, деятельность, полиция, административно-правовой аспект, Грузия.

Chumak V. Principles of police of Georgia: administrative and legal aspects

Summary. The article investigates the principles of the police Georgia. It is shown a list of principles under which the police operates in Georgia and the content of each of the examined principles. Grounded relevance and established forms of their implementation in the activity of law enforcement bodies of Ukraine.

Key words: principle activity, police, administrative and legal aspects, Georgia.